

onderzoek doen of de algehele coördinatie in handen hebben.

Laatstgenoemde commissie bewaakt de planning en overlegt met de externe opdrachtgever van de bibliotheek. In de opdracht zijn zoveel mogelijk vakonderdelen geïntegreerd. Leerlingen oefenen zakelijke brieven door te schrijven aan een conector, die moet vertellen wat de 'speelruimte' is, en door mogelijke sponsors aan te schrijven. De commissie sponsoring neemt de brieven mee en zorgt voor een definitieve versie die in de klas wordt besproken. Romananalyse is nodig voor het schrijven van artikelen voor de tentoonstellingscatalogus.

Leerlingen hebben vooraf keuzes gemaakt met betrekking tot de inhoud waar ze mee aan de slag gaan en met betrekking tot de manier van werken. Verschillen in leerstijl worden zo uitgebuit. De echte winst vindt plaats op existentieel niveau: een leerling die werkelijk vrijheid ervaart om zelf keuzes te maken, engageert zich sneller aan het werk dat hem te doen staat. Opdrachten die als betekenisvol worden ervaren, maken energie en kwaliteit los. Ze kosten ook veel tijd.

In de 'gewone lessen' zijn leerlingen er weinig mee bezig. Maar voor die 'gewone' lessen krijgen ze geen huiswerk meer op. Alle extra tijd en alle z-uren besteden ze aan de 'totaalopdrachten'. En als ze onderwerpen als spelling en grammatica al snel beheersen, winnen ze lestijd voor hun grote project. In het begin kost het veel tijd om een grote opdracht op de rails te zetten en om kwaliteitscriteria helder te maken. Maar als de trein eenmaal rijdt, kunnen leerlingen ver komen zonder veel directe aansturing.

De meest geslaagde opdrachten ontstijgen de schoolcontext. Leerlingen werken vaak beter in hun eigen tijd en op hun eigen plek (samen) aan een dergelijke opdracht. Verder wordt lestijd gebruikt om binnengekomen materiaal te toetsen aan de gestelde kwaliteitseisen. Eventuele achterstanden en problemen met de samenwerking worden dan besproken. De begeleiding betreft dus de inhoud én de manier van werken.

Op dit moment zoek ik naar mogelijkheden om vakonderdelen als spelling en stijl een duidelijke plaats te geven binnen de grote totaalopdrachten. In een volgend artikel zal ik nader ingaan op enkele van deze grote opdrachten en op de mogelijkheden om 'zinvolle vakonderdelen' te integreren in 'betekenisvolle projecten'. ■

Reacties kunt u sturen naar <j.steenbakkers@ludgercollege.nl>.

De telefoon kan prima dienst doen als hulpmiddel bij het trainen van de spreekvaardigheid. Leerlingen kunnen zich prima inleven in een rol en als receptionist, een zakenman die een hotelkamer wil reserveren of een autorijder met pech al een aardig telefoongesprek voeren. Anders wordt het als leerlingen met 'echte' Fransen bellen, met campinghouders of VVV's. Een goed gesprek staat of valt met een goede voorbereiding. Jouke Brouwer, docent Frans aan de Nuborgh in Elburg, heeft de afgelopen jaren ervaring opgedaan met deze manier van werken.

Telefoneren in het Frans

‘Allo, allo? Ne quittez pas’

Jouke Brouwer

Het idee om leerlingen met Frankrijk te laten bellen is ontstaan uit een verlangen naar echte communicatie met *native speakers* van het Frans. Teveel van onze leerlingen verlieten de school zonder ooit een woord Frans te hebben gewisseld met iemand die deze taal als moedertaal heeft. Daarnaast merkten we dat sommige vocabulaire-items niet in een levensechte context geplaatst werden. Leerlingen bestudeerden bijvoorbeeld een hoofdstuk over de camping zonder dat ze er in een lessituatie verder iets mee deden, behalve de geijkte rollenspellen.

Vous avez un emplacement à l'ombre ?

Mijn collega liet al geruime tijd groepen leerlingen bellen met een Franstalige oom van een leerlinge. De leerlingen hadden dit zelf bedacht. Het idee sloeg dermate aan dat elke les een groepje leerlingen achter de telefoon mocht plaatsnemen. De ervaringen van mijn collega en het feit dat we bezig waren met een hoofdstuk over de camping brachten mij op het idee campings te gaan bellen.

Aan telefoonnummers komen bleek geen probleem. Op internet staan diverse sites met telefoonnummers van campings en daarnaast kon de campinggids ook prima dienst doen. Een vrije telefoon was ook eenvoudig te regelen, want de directeur was net vertrokken, dus we konden in zijn kamer bellen. Gewapend met een lijst telefoonnummers en een *Spreekhulp* gingen vier geselecteerde 4-havoleerlingen en ik naar de directiekamer. De afspraak was dat iedere leerling een keer zou bellen en dat de anderen zouden helpen waar ze konden.

Gespannen toetste de eerste leerling het nummer van een camping in. Wij luisterden mee via de speaker. Na het ‘*allô oui*’ viel het even stil, maar daarna gaf de leerling in kwestie zijn naam. Een vraag stellen bleek ook geen probleem: ‘*Vous avez un emplacement à l'ombre?*’

Maar toen kwam het: ‘*Oui, nous avons une haie, mais c'est pour quelle période?*’ Het viel eerst even stil, daarna

een verschrikt gezicht. ‘Jongens, wat is *haie*? En welke periode willen we gaan?’

‘*Pardon?*’ was alles wat de leerling uit kon brengen. De anderen waren koortsachtig aan het nadenken. De Fransman herhaalde zijn vraag, maar de leerling was het spoor nu helemaal bijster en kon weinig anders verzinnen dan de hoorn erop te gooien. Bij het tweede gesprek klonk al na twee zinnen: ‘*Yes we do have places in the shadow, when do you want to come?*’ Dat was ook niet echt de bedoeling. De derde keer ging het beter, maar nu kon de leerling in kwestie niet duidelijk maken dat het alleen om informatie te doen was en dat hij nu nog niet wilde reserveren.

Vorbereitung

Hoewel de leerlingen het een moeilijke opdracht vonden, waren ze het wel eens over het nut ervan. Uit het voorbeeld blijkt echter wel dat je leerlingen niet zonder meer achter de telefoon kunt zetten om een Franse camping te bellen. Een goede voorbereiding is zeker nodig. De leerlingen in bovenstaand voorbeeld hadden van tevoren niet bedacht in welke periode ze wilden gaan en ze hadden de kennis over maanden en data niet paraat. De voorbereiding gebeurt in groepen van twee of vier leerlingen; ze kunnen elkaar dan helpen en bovendien leren ze van meeluisteren bijna evenveel als van zelf bellen.

Eerst moeten de leerlingen vaststellen wat ze willen weten. Welke informatie heb je nodig? Wil je weten hoeveel een camping kost, dan moet je ook weten wanneer je wilt gaan. Als de leerlingen eenmaal weten wat ze willen weten, moeten ze nagaan welke kennis ze hiervoor nodig hebben. Een deel weten ze al, maar er zijn ook altijd woorden en zinnen weggezakt.

Daarnaast moeten de leerlingen goed op de hoogte zijn van algemene telefoonmanieren en standaardzinnen die veel gebruikt worden aan de telefoon. Ze moeten niet schrikken als iemand zegt: ‘*ne quittez pas* of *qui est à l'appareil?*’ Gelukkig bieden veel idioomboeken ook een verzameling standaardzinnen. Alleen memoriseren volstaat echter niet, ze moeten de uitdrukkingen in de

praktijk leren herkennen en leren gebruiken. Dit kun je vooraf oefenen met de leerlingen in rollenspellen. Het kan ook nuttig zijn te werken met een aantal bandopnamen van telefoongesprekken en de leerlingen de standaardzinnen te laten invullen in een gatentekst. Naast standaardzinnen voor telefonische communicatie moeten ze hun gesprekspartner ook kunnen vragen om herhaling, of om langzamer te praten. Het is dus verstandig dit vooraf met de leerlingen door te nemen.

Met deze basiskennis kom je al een heel eind, maar je weet nog niet wat een ander gaat zeggen en of je dat verstaat. Het helpt als je vooraf hier even over nadenkt. Wat voor vragen zou een campingeigenaar jou stellen als je hem belt? Ik laat de leerlingen hier even over brainstormen en vraag ze vervolgens hoe een Fransman dat zou zeggen. Hiervan maken ze dan een lijstje dat ze bij het gesprek houden. Natuurlijk kun je hiermee niet elke vraag voorbereiden maar het helpt wel van tevoren goed na te denken wat je gesprekspartner kan gaan vragen.

Het gesprek

Mijn motto is dat de eerste keer meestal mislukt en dat dat normaal is. Als de leerlingen dat weten vinden ze het ook minder erg dat het fout gaat. Natuurlijk helpt het ook hen erop te wijzen dat de persoon aan de andere kant niet weet wie ze zijn en dat ze die persoon waar-

schijnlijk nooit zullen tegenkomen. De meeste leerlingen hebben wel even wat koudwatervrees, maar na een keer bellen is dat wel weg en ontstaat er een aangename spanning.

Voor het gesprek is het belangrijk dat de leerlingen een telefoon tot hun beschikking hebben met meeluis-terfunctie. Het heeft geen zin een groep te laten werken met een telefoon waarbij de andere groepsleden maar de helft van de conversatie kunnen horen. Gelukkig beschikken de meeste scholen over telefoons met meeluis-terfunctie. Het is belangrijk dat de leerlingen in een omgeving kunnen werken waar ze niet gestoord worden door allemaal geruis, want de speakers dragen meestal niet erg ver.

Verder is het belangrijk dat leerlingen een flinke verzameling telefoonnummers bij zich hebben. In mijn klassen geldt de regel dat we elke camping slechts eenmaal bellen. Verder zijn campings soms ook gesloten of in gesprek. Als je een flinke verzameling nummers hebt kun je meteen verdergaan.

Hou er ook rekening mee dat in sommige landen en streken op sommige tijdstippen niet of weinig gewerkt wordt. Ik heb een keer een groep tussen een en twee naar Zuid-Frankrijk laten bellen. Die kinderen weten inmiddels goed hoe de Fransen hun antwoordapparaten inspreken, maar of ze ook veel geleerd hebben wat

FICHE PRÉPARATION COUP DE FIL

Préparation (Comment vas-tu préparer cet appel?)

Quels renseignements veux-tu avoir?

Phrases utiles.

Les questions auxquelles tu t'attends.

FICHE ANALYSE COUP DE FIL

Les questions que l'autre a posées.

Transcription de l'appel.

De quoi est-ce que tu étais content?

Qu'est-ce qui n'allait pas?

Qu'est-ce que tu feras différemment la prochaine fois?

Formulieren die leerlingen invullen voor en na het telefoongesprek.

Leerlingen van de Nuborg in Elburg. Foto's: Jouke Brouwer.

betreft hun spreekvaardigheid is de vraag. De streek rondom Parijs bleek op dit tijdstip weinig problemen op te leveren.

Tijdens het gesprek is het belangrijk dat alle leerlingen van de groep goed luisteren om eventueel te kunnen helpen. Dit helpen moet niet al te luidruchtig gebeuren. Natuurlijk moeten ze niet in lachen uitbarsten als hun

klasgenoot het even niet redt. Dit resulteert terecht vaak in ophangen aan de andere kant.

Ik heb afgesproken dat mijn leerlingen geen Engels spreken. Dat moeten ze soms ook expliciet zeggen. 'Excusez-moi, je ne parle pas l'anglais' is een belangrijke standaardzin om paraat te hebben. In een enkel geval gaat iemand over op het Nederlands. Ze kunnen dan kiezen te zeggen dat het om een oefening gaat, of gewoon hun vraag te stellen en snel een ander te bellen.

De leerlingen zeggen met nadruk niet dat het om een oefening gaat voor school. Het gaat om een normale informatievraag. Ze reserveren dus ook nooit echt een camping. Ze blijven altijd vriendelijk en nemen hun gesprekspartner serieus. Aangezien er tienduizenden campings zijn lijkt het me niet aannemelijk dat deze opdracht de mensen stoort. In die gevallen waarin de leerlingen per ongeluk wel zeggen dat het om een oefening voor school gaat reageren hun gesprekspartners daar in de regel ook positief op.

Als ze er echt niet in slagen hun gesprekspartner te verstaan mogen ze de hoorn erop leggen. In de praktijk gebeurt dit alleen bij de eerste paar gesprekken.

Andere mogelijkheden

Naast campings kunnen de leerlingen ook bellen met VVV's en hotels. Uiteraard moet ook hier de informatie-vraag centraal staan. VVV's sturen vaak heel aardige brochures, wat door leerlingen gezien wordt als een beloning voor hun werk. Verder moet je er bij het bellen van VVV's wel opletten dat ze niet te lang van stof zijn. Medewerkers hebben soms de neiging erg veel te vertellen over de streek waar ze gesitueerd zijn. Personeel van hotels is aan de andere kant weer erg kortaf en heeft de neiging snel zaken te willen doen.

*Camping le Para Dou, bonjour
 Bonjour, je m'appelle D., je suis Néerlandaise. J'ai des questions sur
 votre camping. Il y a des choses à jouer pour les enfants à votre camping?
 Oui, il y a un mini-club d'enfants, deux heures à matin et deux heures
 à l'après-midi, avec un animateur. Il y a une ... extérieur pas
 trop grand. Il y a une piscine avec des nageurs tout l'été. Nous en
 avons deux un couvert et un découvert.
 Je voudrais peut-être réserver un emplacement du cinq juillet au
 quatorze juillet. C'est pos...?
 De cinq au quatorze juillet un emplacement?
 Oui.
 Oui, c'est possible.
 C'est possible d'avoir un emplacement dans l'arbres?
 A l'ombre?
 Oui.
 Pas de soleil?
 Oui.
 Attendez, ne quittez pas.
 A l'ombre c'est possible.
 C'est très bon. Je ne sais pas encore si je vais réserver. Mais je
 donne mes nouvelles pour réserver.
 D'accord. Votre nom? Je prie votre nom.
 D'accord, ok.
 Je vous remercie
 Je vous en prie madame*

Transcriptie van een telefoongesprek, gemaakt door een leerling uit 4-vwo. De fouten zijn niet gecorrigeerd.

Dit schooljaar heb ik leerlingen enquêtes laten afnemen bij willekeurige Fransen. Dat leverde in een aantal gevallen best aardige gesprekken op. Leerlingen kozen zelf een thema waarover ze de mensen wilden ondervragen. De enquêtes gingen bijvoorbeeld over vrijetijdsbesteding, favoriete vakantiebestemmingen en het Franse schoolleven. Het bleek wel erg moeilijk mensen te vinden die mee wilden doen aan een dergelijk interview. Sommige leerlingen hadden slechts één vrijwilliger per twintig telefoontjes.

Een laatste mogelijkheid die ik hier ook even wil aanstippen is een Franstalig iemand in Nederland of elders die het zelf prettig vindt om gebeld te worden. Dit kan bijvoorbeeld een familielid zijn van een leerling. Vooral voor docenten Frans met een groot Franstalig netwerk, of met veel leerlingen uit landen als Marokko is dit een leuke mogelijkheid. Natuurlijk moet u dan wel heel duidelijke afspraken maken met de persoon in kwestie en de leerling over het onderwerp van het telefoongesprek en of het een simulatie betreft of niet.

Leereffect en doelgroep

Het leereffect van deze telefoongesprekken is erg groot. Het motiveert leerlingen enorm omdat ze hun taalkennis in de praktijk kunnen brengen. Omdat ze er al bellend achter komen wat hun lacunes zijn, hebben ze zin om hun Frans te verbeteren. Dat doen we onder andere door middel van analyse. Ik laat alle gesprekken opnemen op een cassette. Meestal geef ik leerlingen de opdracht hun gesprek te transcriberen, zodat het ook op gebied van verstaanderigheid het nodige oplevert. Op wat lacunes na slagen ze hier heel aardig in. Na de transcriptie moeten de leerlingen van mij een lijst maken van de vragen die hun gesprekspartner heeft gesteld. Hierdoor beginnen ze weer beter aan een volgend gesprek.

Verder moeten ze iedere situatie die misverstanden oplevert analyseren door zich af te vragen wat er misging en hoe ze zich hadden kunnen redden. Vaak blijkt dat ze dat in hun hoofd allang gedaan hadden, maar het is goed het ook expliciet te laten opschrijven. Na enkele gesprekken en transcripties zijn de meeste leerlingen in staat om zelfstandig een telefoongesprek te voeren.

Wij beginnen met telefoongesprekken in 3-havo en 3-atheneum. Dan zijn de leerlingen in staat hun gesprekspartner redelijk te begrijpen. In een eerder stadium beginnen, lijkt mij bij Frans niet mogelijk. Wellicht dat het voor Engels wel kan. Ik ga door met de telefoongesprekken tot in 6-atheneum. Ook op dit niveau is het nog zeer leerzaam een camping of VVV te bellen. ■

MARIUS JASPERS

Dubbelfocus

Ik maak mezelf soms wijs dat ik me heb neergelegd bij de nederige maatschappelijke status van de leraar. In de loop der jaren heb ik een tamelijk stevig pantser ontwikkeld, waarop meewarige blikken en neerbuigende opmerkingen meestal afketsen. Toch word ik er af en toe op pijnlijke wijze aan herinnerd hoe de buitenwacht ons ziet.

Zo vond ik in de docentenkamer de dertig pagina's tellende ONDERWIJS VOORDEELGIDS van PMA (najaar 2003). Dat 400.000 onderwijskrachten een interessante doelgroep vormen, ligt voor de hand en het bedrijfsleven speelt daar op in - dat is des bedrijfslevens. Om u een indruk te geven: opticien Pearle presenteert de onderwijsvoordeelcollectie (voor een pedagogisch verantwoord montuur?), we krijgen onze groene energie 1,5 eurocent per kWh goedkoper, de mini-cruise naar Newcastle kost €49 in plaats van €79 en Spaarbeleg ontfermt zich over iedereen die eerder wil stoppen met werken. Het noodlijdende V&D organiseert exclusieve onderwijs-koopavonden, evenals de Media Markt in Rotterdam ('Maximaal 1000 inschrijvingen. Koffie en een hapje staan voor u klaar.').

Op de laatste pagina van het Bespaar en Bewaar Exemplaar staat voor de onverzadigbaren nog een lijstje speciale tips: *Kosten aan kleine cadeautjes voor verjaardagen, kraamvisite of als bedankje kunnen aardig oplopen. Het kan handig zijn om wat cadeautjes 'op voorraad' te hebben. [...] Ooit gedacht aan een cadeauplanner? Dan kunt u profiteren van aanbiedingen en opruimingen. Laat gezinsleden zo lang mogelijk van tevoren verlanglijstjes maken. Vul die regelmatig aan.*

De uitsmijter is: *Doe meerdere aanvragen uit deze Onderwijsgids in één envelop, zo bespaart u enveloppen.* Je kunt smalen om deze sokkenmazende, negentiende-eeuwse schriepigheid, maar er is klaarblijkelijk behoefte aan: het voorwoord vermeldt dat al 200.000 collega's met een kleine beurs en een scherp prijsbewustzijn zich naar de bijbehorende site www.onderwijsstad.nl hebben laten lokken. Ik durf op school niet eens navraag te doen. Wat moet ik als ze links en rechts beginnen te wapperen met cadeauplanners, of me naar de Euroshop (voorheen Knakenwinkel) beginnen te dirigeren, waar de pannelikkers deze week 37 cent zijn afgeprijsd?

Ook andere bedrijven tonen aan over een fijne neus voor marktontwikkelingen te beschikken. Een uit december